

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง "การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่" เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เน้นการศึกษาข้อมูลซึ่งเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะจง ประกอบกับการสำรวจ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการลงปฏิบัติงานภาคสนามในพื้นที่ศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Observation) และการสำรวจ โดยแบ่งกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านเปียงหลวง จากจำนวนประชากร 8,684 คน (1,868 ครัวเรือน) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้อาวุโสและบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ จำนวน 20 คน ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง เจ้าอาวาสวัดเปียงหลวง ครูใหญ่โรงเรียนกวงหัว ครูใหญ่โรงเรียนบ้านเปียงหลวง ครูใหญ่โรงเรียนรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ ผู้อาวุโสชาวไทยใหญ่ จำนวน 8 คน และผู้อาวุโสชาวจีนฮ่อ จำนวน 7 คน การสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มนี้เน้นศึกษาในเรื่องของ สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ รวมถึงความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. กลุ่มผู้นำชุมชน เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านเปียงหลวง หัวหน้ากลุ่มจีนฮ่อ ประธานกลุ่มทอผ้า ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเวียงแหง ประธานชมรมพ่อค้าบ้านเปียงหลวง ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประธานกลุ่มเกษตรกรทำสวน การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนจะเน้นศึกษาในเรื่อง องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของภาครัฐบาล ที่รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เจ้าหน้าที่จำนวน 5 คน ได้แก่ นายอำเภอเวียงแหง ปลัดอำเภอหัวหน้า

ฝ่ายปกครองและพัฒนา ปลัดอำเภอดำเนินงานปกครอง พัฒนาการอำเภอ และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเปียงหลวง ในการสัมภาษณ์เน้นศึกษาในเรื่ององค์ประกอบทางการท่องเที่ยว นโยบายของภาครัฐ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้ข้อมูลจาก ตำรา เอกสาร งานวิจัย สิ่งพิมพ์ จากสถาบันการศึกษา ห้องสมุด วัด เอกสารของหน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ว่าการอำเภอเวียงแหง องค์การบริหารส่วนตำบลเปียงหลวง สภาวัฒนธรรม รวมถึงข้อมูลเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

3.2 เครื่องมือในการศึกษา

1. ตัวผู้ทำการศึกษา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ โดยทำหน้าที่ดังนี้

- รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หรือ ตำราทางวิชาการต่างๆ นำมาวิเคราะห์
- ทำหน้าที่เป็นผู้สำรวจ สังเกตการณ์แบบเข้าร่วม (Participant Observation)
- จัดบันทึก
- สัมภาษณ์ในเชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
- สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยการสนทนาซึ่งผู้ถูกศึกษาไม่ทราบว่าเป็นการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

2. แบบนำสัมภาษณ์ (Interview Guides) ผู้ศึกษาได้กำหนดหัวข้อรายการต่างๆ ที่ต้องการจะทำการศึกษารวบรวม และใช้การสัมภาษณ์ในลักษณะของคำถามปลายเปิด (open ended questions) ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีโอกาสแสดงความคิดและให้คำตอบเองตามอิสระภายใต้หัวข้อหรือรายการที่กำหนด ซึ่งวิธีการนี้ทำให้สามารถได้ข้อมูลในเชิงที่ลึก โดยอาศัยความยืดหยุ่นในลำดับการถาม ภาษา และวิธีการถาม

3. เทปบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกข้อมูลจากการพูดคุย สนทนาและการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาทบทวนไม่ให้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลตกหล่น

4. กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกภาพ เหตุการณ์ สถานที่ บุคคล เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

5. สมุดบันทึก

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ว่าการอำเภอเวียงแหง องค์การบริหารส่วนตำบลเปียงหลวง ตลอดจนเอกสารประเภทสิ่งพิมพ์จากแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสืออนุสรณ์สถาน และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยรวบรวมประเด็นสำคัญ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษา นำมาประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในภาคสนาม

3.3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 ท่านได้แก่ นายอำเภอเวียงแหง ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนา ปลัดอำเภอผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว พัฒนาการอำเภอ และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเปียงหลวง ทางผู้ศึกษาได้ทำการแจ้งล่วงหน้าเพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์และสนับสนุนด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้จดหมายแนะนำตัวจากประธานกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และใช้แบบนำสัมภาษณ์ เป็นตัวกำหนดและควบคุมไม่ให้หลงประเด็น ผู้ศึกษาได้พยายามให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างธรรมชาติมากที่สุด ใช้วิธีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ศึกษาได้ทำการนัดหมายก่อนล่วงหน้า โดยความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกจากปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเปียงหลวง ซึ่งมีศักดิ์เป็นญาติผู้น้องของผู้ศึกษา การสัมภาษณ์จะเป็นในลักษณะกึ่งการสนทนาแต่ยังใช้แบบนำสัมภาษณ์เป็นตัวควบคุมประเด็น

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือการสนทนากับคนในชุมชน ใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน โดยการแวะเวียนไปเยี่ยมเยียนบ่อยๆ ซึ่งตัวผู้ศึกษาเองเป็นที่รู้จักคุ้นหน้าคุ้นตา ของคนในชุมชนอยู่พอสมควร และเมื่อมีโอกาสเหมาะก็จะชวนพูดคุยสนทนา ในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากญาติที่คุ้นเคยกับภาษาไทยใหญ่และจีนฮ่อ เมื่อสิ้นการสนทนาผู้ศึกษาจะรีบกลับมาทำการบันทึกข้อมูลที่เป็นสาระประเด็นสำคัญทันที เพื่อไม่ให้เกิดการหลงลืมหรือตกหล่นประเด็นสำคัญไป

3.3.3 ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตการณ์ เป็นการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านเปียงหลวง และการเข้าร่วมงานบุญ งานประเพณีและกิจกรรมต่างๆ ที่ชาวชุมชนจัดขึ้น รวมถึงการสำรวจสถานที่ที่น่าสนใจใกล้เคียงบ้านเปียงหลวง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงหรืออยู่บนเส้นทางเดียวกัน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสนทนา การสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม มาทำการรวบรวมแยกหมวดหมู่ ข้อมูลที่ได้เหล่านี้คือลักษณะความเป็นจริงที่มีอยู่ของชุมชนบ้านเปียงหลวง นำมาวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ร่วมกับแนวคิดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบกับสภาวะการณ์ท่องเที่ยวในปัจจุบันและนโยบายของภาครัฐ หาดูอ่อนและจุดแข็งของบ้านเปียงหลวง และประมวลสรุปหาแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อการพัฒนาให้บ้านเปียงหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่ตั้งเอาไว้

3.5 ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมเอกสาร จนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เสร็จสมบูรณ์ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2544 ถึง เดือนมีนาคม 2545 เป็นระยะเวลา 9 เดือน